För dagen : tankar /

Åkerman, Emma,

81 A Br.

KUNGL BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

ÅKERMAN, Emma

Vitt Lv.
(Bw)
o

Wiborg
1886

KERMAN, Emma

FÖR DAGEN.

TANKAR

AF

EMMA. Åkerman

f.

H.

WIBORG,
WIIPURIN SANOMATS BOKTRYCKERI,
1886.

Pris: 1 m. 25 p.

4
L 80

FÖR DAGEN.

TANKAR

AF

EMMA.

WIBORG,
WIIPURIN SANOMATS BOKTRYCKERI,
1886.

KONGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Under granen.

Sjung, du min susande gran!
Sjung om den jord, som dig födde och närde,
Sjung om dess folk med dess misskända värde!
O, att vi alla det älska oss lärde!

Ja, jag förnimmer din röst:
Du våra minnen förtäljer, de rika,
Med våra framtida drömmar tillika,
Löften, som icke vårt hopp skola svika.

Barn af vårt finska folk,
Om dig en främmande glans än bedårar,
Skåda ditt fosterlands smärtfulla tårar,
Då med din kyla dess hjerta du sårar!

Sörj icke fädernesland!
Hör hvad de vårliga vindar bebåda:
Sommarens fröjder ännu du får skåda,
Än hos vårt folk skall dess ande få råda.

På

Lönnrots-festen

i Wiborg

den 17 April 1882.

Nu stundar våren i nordens länder,
Nu smälter isen kring Suomis stränder
Och gladt slår lärkan sin drill i skyn.
Ren hoppet gyllene skördar bådar
Och Suomis son mot sin framtid skådar
Med glad förtröstan till mild försyn.

Men mer än öfver naturens gåfvor
Han gläds i dag åt de rika håfvor
På andens fält för hans blick sig te,
Och öfver odlaren varmt nedkallar,
Då jubelsången mot höjden skallar,
Ett tacksamt folk Guds välsignelse.

Se, Suomis fält lågo öde, vida,
Och måste suckande odlarn bida,
Ty framtidsfröet ännu låg gömdt,
Det ursprungsord, som åt ljusets magter
Skall viga in dessa öde trakter,
Se'n Wäinös dagar man länge glömt.

Då kommer han, som med siaröga,
En yngling än, men med tankar höga,
Det ordet finner med håg så varm;
Det för en undrande samtid tyder
Och utan tvekan och fruktan lyder
Han maningen i sin unga barm.

Han Wäinös skatter, de länge gömda,
Nu går att hemta från nejder glömda,
Ur fosterjordens fördolda famn:
Att rika, herrliga skördar bära
För ljusets välde, att Suomis ära
Må stråla klart i odödlig hamn.

I ödemarken en bäck han finner,
Och der en annan ur klippan rinner,
Den får i dälden sin tysta graf.

Och flere än ser han dolda flyta.
För dessa alla vill väg han bryta,
Dem leda hän till det fria haf.

Han bäck med bäck till en flod förenar,
Dess fåra vidgar, dess lopp han renar,
Och lifvet vaknar i ödemark. —
„O yngling, skönt är ditt verk, men anar
Du väl de vådor, som fram du manar,
Då du befriar den jätte stark?“

„Tänk, om sin fåra han öfvergifver
Och seklers verk i sin fart nedrifver
Och ödelägger den hela trakt!“
Så, skrämd af jätten, nu tviflet spörjer;
De gamla formernas vän, han sörjer
Och bjuder binda på nytt dess magt.

Men ynglingen af det nya slägte
Han vet: den kraft, som till lif han väckte,
Af högre magter den korad var,

Ej till att odlingens brodd förstöra,
Men att den hägna och den tillföra
De dolda skatter, som jorden bar.

Ej floden skall från sin bana vika,
Men vandra mägtig och lugn tillika
Och gynna välstånd och fredlig id.
Se, Suomis klippor, orubbligt fasta,
Hur högt än vågen sitt skum må kasta,
De värna lagbunden rätt och frid.

På nytt odödliga sångaranden
Sin boning reder på Suomistranden
Och Suomis språk blir som för dess tolk.
Och tviflets murar de skola ramla
Då Wäinös ande skall åter samla
Till stolta bragder ett enigt folk.

Och tacksamt skall detta hjelteslägte
Välsigna den, som ur dvalan väckte
Dess länge saknade lefnadstro.

Och än som fordom skall fosterjorden
Andäktigt lyssna till visdomsorden
Och utur dem skall dess storhet gro.

Elias Lönnrot! Ditt namn, det kära,
Skall Suomi evigt i hjertat bära
Och prisa Herren, som sände Dig
Till ljusets seger och andens vinning.
Och häfden sirar Din ädla tinning
Med ärekrans oförvissnelig.

Vid en sorgefest med anledning

af

Elias Lönnrots död.

Frid öfver grafven, som gömmer den store!
Klagan vid skilsmessan ovärdig vore,
Ej genom döden vi honom förlore!

Nej, i hans verk är hans ande förklarad.
Se, från förgängelsen evigt bevarad,
Lefver hans kärlek af folkets besvarad.

Kärlek och tillit hans sträfvanden ledde,
Stor för hans blick sig vår forntid tedde,
Denna till grund han för framtiden redde.

* * *

Suomi se'n länge stod öde och fruset,
Berget af koppar afstängde ljuset,
Solen, den lifvande, gömdes af gruset.

Hvem skulle Kalevahjeltarne samla,
Svinga det fordom beprófvade, gamla
Svärdet, för hvilket murarne ramla?

Var kanske Suomis tid re'n förrunnen,
Snart kanske spårlöst nationen försvunnen?
Nej! Ty den räddande siarn var funnen.

Arfvet han bragte från tid re'n förgången,
Kalevasvärdet, den väldiga sången;
Berget nu sprängdes, der solen var fången.

Stålsmidda svärdet för svagt är att värja
Landet, då mörkrets makt vill det härja;
Anden allena kan döden besvärja!

Slagit har ändtligt befrielsens timma:
Solen är löst utur klippans band,

Mörkret ur Suomi flyr som en dimma,
Frigjorda böljan nu kysser dess strand,
Krafter, som tysta i djupet bo,
Vakna till lif. Utur jorden gro
Broddar, som växa och hölja med ära
Suomis länge så torftiga mo.

Kalevahjeltarne åter sig samla,
Draga sitt svärd för sanning och rätt,
Småsinne, ljumhet och fördomar gamla
Flykta för segrande hjelteätt.
Sången klingar ånyo väckt,
Skördarne gunga för sommarns flägt.
Alldrig skall sollöst mera vårt Suomi
Isas af nordens andedrägt!

* * *

Frid öfver grafven som gömmer den store!
Klagan vid skilsmessan ovärdig vore,
Ej genom döden vi honom förlore.

Nej, i hans verk är hans ande förklarad
Se, från förgängelsen evigt bevarad.
Lefver hans kärlek af folkets besvarad.

Fri är från stoftet nu siaren vorden.
Sången bevarar hans namn uppå jorden
Framgent han verkar i visdomsorden.

Den 12 Maj 1885.

Nu helsar glädt vårt sköna fosterland
Sin sommar, som för dörren står,
Nationens sommar, då från strand till strand
Ren lifvande dess andes strålglans når.
Då, målet för vår önskan nära,
I glad förhoppning vi nu stå,
Ett minne framför andra då
Af tacksam kärlek vi vår helsning bära.

Sen sekler uti slummer djupt försänkt
Vårt ädla folk ännu låg qvar:
Namn af nation ett herskarbud det skänkt,
Ja namnet! Men för doldt dess väsen var:
Dess egen ande — förr dess öga
Ett hölje sedan länge skymde den,
En liten hop blott skönjde än
Bakom det dunkla täckelset den höga.

Då kommer han, som rycker höljet bort,
Och, solen lik, den strålar varm.
Nu lifvet vaknar åter inom kort
På Suomis strand, som, nyss ännu så arm,
Låg sänkt i mörker och i dvala
Ur djupet hemtas sångens skatter opp;
Ånyo mod och framtidshopp
Från länge tysta strängaspelet tala.

De tala om en länge flyktad tid,
Utur hvars djup vår styrka gror,
De tala mäktigt om en framtid blid
Och om den glömda kraft, hos folket bor,
Högt jublande de nu bebåda
Den dag, då folkets ande, fri från tvång,
I tanke, handling och i sång
Får än, som förr, uti sitt arfland råda.

Men tviflet, skrämdt af denna glans, så klar,
Nu bjuder all sin styrka opp.
I härnad mot nationens kraf nu drar
Beständigt vexande en ifrig tropp,
Som vägrar solen rätt att lysa

Och bjuder ljuset taga såsom lån
Ifrån en solgrupp långtifrån,
Om ock vi vid dess svaga strålar frysa.

Dock folkets ande, engång väckt, ej mer
Kan kufvas utaf menskomagt,
Sitt bästa värn hon i sin frihet ser.
Orubblig står ock nu kring henne vakt
En stark och hjeltemodig skara.
Att bryta hvarje motstånd gladt beredd,
Den går att, af sin hjelte ledd,
Sin återvunna arfvedel försvara.

Snart härarne emot hvarandra stå
Och vida spörjes vapnens gny;
Rätt många synas redan svigta då
Och, skrämde, undan stridens faror fly.
Men han, som höjde ljusets fana,
Med sina trogna modigt framåt går,
Förvissad om att ingen får
Det rätta mera hejda på dess bana.

Men ack, hans skara ej förunnadt är
Att ledd af honom målet nå:
Han midt i striden kallas från sin här
Att lönen för den trogna kampen få.
Men än mot målet rakt till seger
Går hären, likt sin store förebild,
Från denna ej trots döden skild.
Som han, den värnar ju hvad bäst den eger.

Den värnar folkets rätt att, oförkränkt,
Kulturens förmån njuta få,
Och den skall segra: Ljuset oinskränkt
Skall än en dag kring våra bygder nå.
När detta mål vi ändtligt hinne,
När Suomis ande rår på Suomis strand,
Då står i fröjd vårt hela land
Kring *Johan Wilhelm Snellmans* minne.

Vid

Fruntimmersskolans

i Wiborg

Invigningsfest

den 5 Februari 1885.

Nu står vid efterlängtadt mål, omsider
I tillit glad vår gamla bildningshärd,
Der landets döttrar re'n i flydda tider
Vägledning sökte för sin lefnadsfärd.
Hon nått hvad länge hon har eftersträfvat,
Hvad, som en hägring oupphinnelig,
I långa år har henne föresväfvat:
Åt mera luft och ljus hon fröjdar sig.

Med glädjens klara strålglans på sitt ännе
Hon står i dag. Hon bidat har sin tid
Med tålamod i långa år. Mot henne
Dock ändtligt ler en framtid mera blid.

Och nu, då hennes nya salar samla
En hoppfull ungdom, djupt utur sin själ
För trofast tjenst sitt förra hem, det gamla,
Sin tack hon sänder med ett varmt farväl.

De dagar träda fram för hennes minne,
Då Schillers språk vid lexans tolkning ljöd.
Hon mins dervid med vemod i sitt sinne
Hur tvenne klassers kurs var allt, hon bjöd
Den unga på dess vandring genom lifvet
Till hjelp och stöd vid hennes Martas värf:
För dem var hon ju skapad — det var gifvet —
Och mera lärdom kunde bli förderf.

Kom så en tid, då man begynte ana,
Att jordelifvets ädlare gebit
Var qvinnans äfven. Väg man började bana
I nya riktningar för hennes flit.
Nu hon — hvad lott i lifvet henne möter —
Står bättre rustad för sin lefnadsfärd.
Och icke mindre framgångsrikt hon sköter
De många sysslorna vid hemmets härd.

Med bättre insigt om sitt menskovärde
Hon kastar af sig månget invandt tvång.
Med öppnad blick sin verkningskrets hon lärde
Att vidga ut, om hon den finner trång.
Är redan undanrödjadt hvarje hinder,
Som gammal sed på hennes bana lagt?
Nej, henne ännu mången fördom binder;
Men den skall vika för idéens makt.

Och när den gamla formen icke rymmer
Vår finska qvinnas vakna ande mer,
Då skall den vidgas ut, och allt, som skymmer
För henne ljuset, måste brytas ner.
Så länge dagen varar vill hon verka
Det verk, som Skaparn henne förelagt:
Att i sin mon det rättas tillväxt stärka,
Att främja sanningens och ljusets makt.

Ty uti andens stora, fria rike
Der är ju icke qvinna eller man.
I ljusets värnepligt de äro like;
Der kommer ej på kroppslig styrka an.
Och derföre, I unga, blicken lyften

Från Martas värf till det som högre är!
O, lären er att fatta Skaparns syften!
Ty ej för stunden blott vi lefva här.

Ja, äfven uti hemmets verld, den stilla,
Er bjuds en verkningskrets så rik och skön.
Den, som är städse trogen i det lilla,
Till slut har löfte om en herrlig lön.
Besinnen: lifvets timmar äro dyra,
Så öden dem då icke sjelfviskt bort
I tomma njutningar och tanklös yra,
Ty lefnadsdagen är ändock så kort.

Nu, då I firen gladt i ljusa salar
Invigningen af detta nya hem,
Förstån den röst, ur dessa murar talar
Om folkets kärlek, som er skänkte dem!
Vårt folk mot ljuset städs sin längtan sträckte,
Fast ödet ofta krossade dess hopp.
Men städs på nytt, från slägte och till slägte,
Okuflig des förhoppning spirar opp.

I dag, o ungdom, fosterbygden skådar
På dig, du barn af samma finska folk.
O, svik då ej det glada hopp, som bådar
Att det i dig får se sin trogna tolk!
Och städse om dess höga kall medveten
En spegel af dess bästa tankar blif!
Ty endast så du blir för menskligheten
En verksam länk uti dess andelif.

II.

Till fridens vänner.

Frid, frid! Så stick då svärdet i dess slida!
Må broder icke mer mot broder strida!
I ärn ju alla barn af fridens Gud.
Nåväl, hvi bryten I Hans sköna bud:
Frid, frid på jorden,
Frid i handling, frid i orden!

Så ropar till oss mången välment stämma,
Men kan hon väl med denna maning hämma
Den unga skaran på dess kämpafärd,
Då sanningen den ger sin offergärd
Och till dess ära
Krigsbaneret högt vill bära.

Så länge väldet får den svaga krossa,
När flärd och onska sedens tyglar lossa,
Och tempelgården sniknas månglarbord

Vanhelga, sveket frodas på vår jord,
Skola vi bida?
Utan knot det onda lida?

Om fridens Förste nu ibland oss ginge,
Må vi af honom denna maning finge,
Då vi, beväpnade med ljusest svärd,
Dess välde vilja värna i vår verld?
Bjöde han friden,
Sträcka vapen midt i striden?

O, nej! Så länge trogne vi vår fana
För ljus och sanning vilja vägen bana,
Han icke bjuder vapnen lägga ned,
Ej mellan rätt och orätt mäkla fred,
Bjuder ej friden,
Förrän segern slutat striden.

Men miste stundom målet vi ur sigte,
Om vi i hettan orätt huggen rigte —
Ack, endast „endels“ vi ju här förstå —
Skall sanningen dock segra sist ändå.
Derföre trygga,
Vi för inga faror rygga.

Tills ändtligen fullbordas löftesorden,
Tills ära varder Gnd och frid på jorden
Och menniskornas vilja blifvit god,
Allt intill dess med oförfäradt mod
Ljuset det klara
In i döden vi försvara!

Ljus!

Hvarför, qvinna, längtar du beständigt
Efter kunskapsträdets frukter än?
Lifvets stora, allvarsdigra spörsmål
Fråga icke efter, kära vän!
Mannens ledtråd på hans lefnadsfärd
Öfverflödig är uti din lilla verld!

Så det säges. — Har då Skaparn stiftat
Denna stora skilnad mellan dem!
Nej! Såvisst som ständig vexelverkan
Råder mellan samhälle och hem! —
Qvinnan, mannens trogna hjelp och vän,
Dele städse varmt hans ädla sträfvanden.

Eller blef ej hela menskligheten
Skapad till den Högstes afbild här?
Ljöd till ena hälften endast budet:
„Var fullkomlig, som din Fader är?“ —

Nej, hvar menska, qvinna, såsom man,
Till delaktighet i ljuset kallar han.

Manar att bland lifvets mångahanda
Ej förgäta det, som högre är,
Bjuder alla samla oftanefter
Skatter, dem ej någon tid förtär.
Samma höga mål fick hvarje själ,
Ingen skapades till jordelifvets träl.

Visserligen hvardagslifvets omsorg
Kräfs af qvinnan uti hemmets sfer,
Dock, om hon är trogen i det lilla,
Hvarför ej i det, som större är?
Har då hennes kärlek fyllt sitt mått
Inom egna hemmets trånga gränser blott?

Nej, hon famnar hela menskligheten,
Men för hemmet blir hon så mer klar,
Mera frisk och lifvande, lik källan,
Som sitt goda för sig sjelf ej spar,
Men välsignande i hvar minut
Delar af sin rikedom till nejden ut.

Vaken, vaken upp, I systrar alla,
Lären Eder fatta lifvets vigt!
Häfden också utom hemmets gränser
Eder rätt, det är Er sanna pligt,
Eder rätt, att uti kärlek få
Till det sannas tillväxt draga Edert strå!

Säden mycken är, men få som skörda,
Få, som bruka här ideens mark.
Upp, arbeten! — Om vi äro svaga,
Herrens kraft är uti oss ju stark.
Låt oss forska, lära mer och mer,
Att vår verksamhet oss bättre frukter ger!

Stå för qvinnan öppna ljusets ådror,
Strömma lif och sanning genom dem,
Må hon dela ut i vida kretsar —
Nog hon har dock äfven för sitt hem;
Ljuset, outtömligt, underbart,
Lyser då vid hennes härd blott mera klart.

Vid dess strålar småsinthet och fördom
Såsom nattens dimmor lösas opp,

Sjelfviskhet och flärdfullhet och nycker
Få ej mera ostördt ha sitt lopp,
Stundens fördel icke hemmet ger
Ensamt målet för dess flit och äflan mer.

Stunden, individen ha sitt värde
Såsom delar af Guds stora verld,
Hvarje menska är för oss en broder,
Om ock fostrad ej vid samma härd;
Allas ve och välfärd rör enhvar
Och det Eviga till mål hvar menska har.

Till den lyckligt lottade.

Med fasa du lyssnar till budskap från södern.
Om våldsbragder, inbördes strider och mord,
Ditt bröst under spetsprydda sammeten skälfver,
Du tackar din Gud för vår fredliga nord.

Du sitter så lugn i din hemtrefna boning,
Du sköter med framgång ditt fredliga värf
Och armodets barn, på din väg när du möter,
Du lemnar med glädje till bistånd din skärf.

— Vårt folk som naturen så strängt har behandlat,
Har vant sig att vara med litet förnöjdt,
Och svek dess förhoppning, ej såg du det larma,
För omstörtningsplaner det icke är böjdt. —

Så tror du. — Men tänk, om kanhända i morgon
De härjande skarorna re'n rycka fram:
Den fattiges hunger, hans brist uppå lycka,
Hans trampade menniskovärde, hans skam.

Se, medan du fråssar vid vällustens tafel,
Ack, tusenden smäkta i armod och nöd,
Kulturens gemensamma förmåner delats
För mängden så njuggt som dess dagliga bröd.

Nej, kärlekens Herre ej så har det velat,
Han bjöd ju oss se i hvar menska en bror,
Men kärlekens budord, det ha vi förtrampat,
Och derföre våld nu ur oförrätt gror.

Så vänta då icke att lagar och samfund
Skall ryckas af hämnande furier ned!
Nej, störta då fördom och sjelfviskhet hellre,
Låt kärleken upprätta lagar och sed!

Må pligten och fördelen jemnare delas,
Må ansvarig bli hvarje medborgare,
Må ingen sig öfver de andre förhäfva,
Att ingen sig mera må ringaktad se!

Om du några njutningar dervid försakar,
Skall offret dig flerfaldigt blifva beröndt,

Och om ej så lysande mer är din ställning,
Ditt lif skall bli rikare, långt mera skönt.

Ty ha vi vår fröjd i det allmännas välgång,
Skall tusendens lycka också blifva vår,
Vårt land icke massornas hot skall förfära,
Om kärlekens ande i samhället rår.

Vårt finska folk.

Hvad är vårt arma, lilla finska folk,
Hvad ger det rätt att vilja ensamt vandra
Sin egen skilda bana fram
Så oförväget, utan stöd af andra.

Vårt ringa folk uti ett torftigt land
Nu af sin nationalitet förhäfves,
Utopiskt af sin drömda sol
Det väntar landets välfärd — ack, förgäfves!

Så, ängsligt varnande, man ber vårt folk
Sig ödmjukt broderfolket åter närma
Och sig, som förr vid samma härd,
Af samma ärorika minnen värma. —

Af blotta minnen vid sin lefnads slut
Må gubben, trött vid lifvet re'n sig värma!

Men Suomis folk en yngling är
Och kan för framtida bedrifter svärma.

Och högt, som menskligheten ursprung är.
Han målet för sitt hela lif vill ställa,
Ej för hans bana menskobud,
Men Skaparns evigt höga lagar gälla.

Gå ut i Guds natur och läs den skrift,
Som strålar klart ifrån hans blåa himmel!
Så ensam hvarje stjerna går
Och dock så säker i myriaders hvimmel

Hur vågar väl den lilla stjernan der
Sin bana fram i rymden ensam söka
Och sträfvar till den större ej,
Att med dess glans sitt eget sken föröka?

Om hon det gjorde, funne hon sin död:
Ett ögonblick i rymden fick hon glimma,
För att i nästa ögonblick
Förbränd, förstörd, försvinna som en dimma.

Hvi bjuder man vårt ädla, finska folk
Sin frihet då för alltid öfvergifva
Och att förintande sig sjelf
Ett bihang blott till broderfolket blifva?

Likt himlaljusen har hvart folk sin plats
Uti sin stora stjerngrupp, menskligheten,
Och kan ej bringas ur sitt spår
Af menskoklokskap fåvitsk och förveten.

Men lif och kraft från samma medelpunkt,
Från samma outtömligt rika källa,
I herrlig mångfald skiftande,
Till alla jordens folkslag städse välla.

Så vandre oförskräckt ock vår nation
Uppå den väg, Försynen täcktes staka,
Och skåde ej med ängslan nu
På det förgångna, trängtande tillbaka!

Förloradt är det folk, som icke tror
Uppå sin rätt och på dess vissa seger,

Det famlar planlöst fram sitt lif
Och har ej makt att skydda hvad det eger.

Stå upp då, som en man, du finska folk
Ur klenmodets och liknöjdhetens domning!
De ädla krafter, Skaparn gaf,
Dem vårda tills de hinna sin fullkomning!

Då skall engång också vårt lilla folk
Få plats bland jordens aktade nationer,
Som lagrar fått på andens fält
Och ej förmedelst krigets legioner.

Ty starkt förblir det folk, som här förbund
Med ljusets evigt höga makter knutit
Och lefva skall det folk, som fast
Till deras värn sig enigt sammanslutit.

Vår kultur.

Är yxan här ren satt till trädets rot,
Den ärfda bildningens, den seklergamlas,
Då, för att stäfja dess förmenta hot,
Med pomp och ståt nu kämpaskaror samlas?
De lofva värna vår kultur, den dyra
Mot barbari och en fanatisk yra.

Så låt oss denna bildningsfiendskap,
Som hotar oss, på nära håll beskåda.
Den säges med sitt grymma afgrundsgap
Oss engång sluka, om den blott får råda.
Hvad göra de då, dessa fennomaner
Och hvilka äro deras vilda planer?

„De lärdomar, dem häfderna oss ge
Och kontinuitetens bud de glömma,
Då utaf Svea oberoende

De om en framtid för vårt Suomi drömma“,
Så säger man. — Nåväl, låt oss betrakta
Historien, som omutligt täljer fakta:

I fjerran vester, der tropikens sol
Sin strålglans lodrätt ned till jorden sänder,
Der föds en ström, som nära nordens pol
Ger vextlighet åt annars öde stränder,
Som denna ström förutan säkert vore
Ren lemnade till offergärd åt Bore.

En sådan Golfström ock historien ter:
Vid Syriens och Hellas, Romas stränder,
Hon väl'er upp och derfrån sig beger
Allt vidare, ja hän till nordens länder;
Och hvar hon böljar fram uppå sin bana
Ses för kulturen möjlighet hon dana.

Men jemte värmen denna ström också
Ifrån de länder, hennes vågor skölja,
Bär många frön, som sig i tysthet så
Och fordom öde fält med skördar hölja,

Tills dessas mogna säd i sin tur sänder
Sitt frö engång till andra folk och länder.

Vår bildning, den man „svensk“ benämna plär,
Hvem kan oss väl dess första ursprung säga?
Kanske försvunnet ren från jorden är
Det folk, hvars sena arf i dag vi äga.
Dock stå i tacksam håghomst städs de länder,
Som gifvit del deraf åt våra stränder.

Men blotta fröen icke skördar ge:
Oss tälja Kalevalas sköna sånger —
Så tankerika, orden flödande —
Hur ollonet förgäfves flere gånger
På fosterjordens vida hed man sådde,
Förrän det vexa till ett träd förmådde;

Ty fröet egde icke lifvets kraft,
Förrän de örter, ödemarken klädde,
Gaf trädet näring af sin egen saft.
Men sedan lämplig jordmån så de redde,
Då grodde ändtligt fröet. — Stor var fröjden,
Då plantan grönskande sköt upp mot höjden.

Så äfven vår kultur då först slår rot
Och spirar herrlig upp med stam och grenar,
När Suomis folk den tar med kärlek mot
Och med dess frö sin egen kraft förenar,
När möjlighet för plantan så är danad,
Då slår den ut i fägring, förr ej anad.

Sin krona reser den mot himlens höjd.
Hör, sångens toner från dess grenar klinga!
Och detta träd, vår stolthet och vår fröjd,
Mot hvilket annat allt oss synes ringa,
Vill fennomanen det tillintetgöra,
Vår ärfda bildning skoningslöst förstöra?

Nej, han om någon i vårt fosterland
Med aktsamhet den sköna plantan vårdar,
Han räcker konsten här sin varma hand
Och leder hän till ljusets tempelgårdar
Mångtusenden, som än till landets ära
Kulturens fana engång skola bära.

Historiens blad förvara många drag
Ifrån den kamp vår odling här fått kämpa.

Med undran hör vår efterveld en dag
Hur de, som ljusets spridning vilja dämpa,
Dock oförsynt „barbarer“ nämna våga
Dem, som här tända upp dess helga låga.

Men yxan? — Den behöfs väl stundom ock,
Då någon gren vill öfverhanden taga
Och med sitt sjelfviskt afundsamma pock
Slår vattenskott, som trädets safter draga
Och, eken lik i Kalevala, tager
Från plantorna på marken himlens dager.

Hell den vår odling då sin omsorg ger,
Som från kulturen vill dess utväxt rycka:
Den afund, som i „ljus åt folket“ ser,
Ett hot emot sin egen lefnadslycka!
Om denna utväxt hugges bort i tider,
Besparas oss visst många hårda strider.

Profetiskt myten engång varnat oss,
Och våra dars historie det besannar:
I verldens riken tändas hatets bloss,
Eländets härskri bildningen förbannar,

Då i dess namn han folkets krafter tager
Och dock ej unnar del uti dess dager.

Den ringe vexer högre dag för dag,
Tills han med yxan kan kulturen krossa,
Den olycksfödde aktar ingen lag,
Men vill till hvarje pris sin boja lossa,
Och för den gren, hans menskovärde kränker,
Sitt hat han hela bildningsträdet skänker.

Skall detta öde engång blifva vårt?
Skall hatet ock hos oss sin fackla tända?
O, nej! Försynen pröfvar ej för hårdt!
Hon skall från Suomi denna fara vända,
Hon ger det kraft att pröfningen fördraga.
Dock ve de vattenskott som oss försvaga!

Med stöd utaf sin goda rätt vårt folk
Går med förtröstan framtiden till möte.
Oss valde Gud till ädla tankars tolk.
Om alla krafter vi tillsammans slöte,
Vi kunde på kulturens vädjobana
Än få en plats, den vi i dag ej ana.

Men bygge vi allt högre upp den mur,
Som länge folkets skilda lager delat,
Då skall allt arbete för vår kultur
Förblifva till sitt väsende förfeladt.
Nej, vilja dess bestånd vi här betrygga,
Då må på folkets egen kraft vi bygga!

Oss fröjda fädrens ärorika dar,
Men skaldens ord vi ock i minnet bära:
Sin egen storhet blott har ju enhvar,
Hvi yfves du då än af fädrens ära?
Hvad gör du med ett värde ren begrafvet?
Stark ström med egen våg går genom hafvet!

Och finska andens ström är frisk och stark.
Om solen endast får dess bölja värma,
Skall från sin källa i vår ödemark
Den lifvande sig andra länder närma
Och gå igenom verldens haf omsider
Välsignande till alla folk och tider.

III.

Lefve!

Lefve vårt land och dess folk!
Lefve den enkla, den redbara finnen!
Lefve hans målsman med fädernes minnen,
Hugstora idrotters äreglans
Blef genom arf engång hans!

Folket i Suomis bygd,
Utrustadt klent af vår moder, naturen,
Stöde sig städs på den svenska kulturen.
Egna kulturformer måste förbli
Här blott en tom utopi.

Såsom historien dem gett,
Vårdom vårt fosterlands institutioner
Kraftigt mot intrång af dessa personer,

Som, om de ostörda bland oss få rå,
Sänka vår bildnings vivå.

Redan vår allmoge ju
Medfödda pligterne börjar förakta
Och efter lärdomens fördelar trakta.
Hvad gör vår bonde med matematik,
Blir af latinet han rik?

Hvad blir af vår produktion?
Om ej vår bonde sin torfva vill sköta,
Men sina krafter på studier förnöta,
Råkar vårt fädernesland uti nöd,
Saknar kulturen sitt stöd.

Upp då till bildningens värn!
Om vi, dess målsmän, tillsammans blott hålla,
Skola oss massorna omak ej vålla,
Sköta sin syssla och ge utan prut
Staten sin skylda tribut.

Än ha vi makten i hand:
Än kan den upplysta minoriten

Skydda vårt land mot en sträfvan förveten
Att utan hänsyn till ställning och börd
Göra sin röst hos oss hörd.

Stark är ännu vår kultur;
Än kunna massornas framfart vi hämma,
Oss demagogernas hot ej kan skrämma:
Svenskan, en oöfverstigelig mur,
Skyddar vår gamla kultur.

Svenskar vi vilja förbli.
Om våra stamfäder ock voro tschuder,
Asarnes tungomål än bland oss ljuder.
Blifvom till Suomis evärdliga väl
Svenskar till språk och till själ!

Så förblir lyckligt vårt land,
Lycklig i vanda förhållanden finnen,
Lycklig hans målsman med hugstora minnen,
Stödjande sig på sin svenska kultur
Jemte dess språkliga mur.

Våra säregna förhållanden.

Ingenting nytt det ju gifs under solen;
Gamla ideer gå ofta igen:
Södern ser upprepas nu nära polen,
Hvad för decennier se'n upprörde den.

Jemlikhet, frihet derborta man vördar,
Broderligheten der hyllas som norm.
Dessa principer hos oss man ock bördar,
Fastän hos oss de förändra sin form.

Hvad vi i Frankrike nog kunna gilla
Och hvad ju synes oss der intressant,
Dock här i Finland — Gud skydde det lilla! —
Skulle oss leda till afgrundens brant.

Våra förhållanden måste bedömmas
Efter en måttstock af säreget slag:

Ej vår historie dervid får förglömmas,
Häfden ju gett åt vår odling dess drag.

Statsformen, som engång Sverige oss gifvit,
Bygd uppå folkviljans mäktiga grund,
Sådan den gafs oss, den än har förblifvit,
Stödd af en uppfattning sansad och sund.

Folkviljan se vi ju representerad
Här af en grupp, hvilkens intelligens
Är framför andras så qvalificerad
Att den ger borgen för dess kompetens.

Jemlikhet dervid vi icke förgäta:
Delad är jemnt vår politiska rätt,
Fast efter ören vi andelen mäta —
Hufvudets pund ej beräknas så lätt.

Friheten här äfven kommer till heder:
Här individen beskyddas för tvång,
Så att befolkningens språk och dess seder
Ej åt „den bildade“ göra förfång.

Broderligheten man ock proklamerar:
Här vi i broderlig endrägt enhvar
Hylle den åsigt, oss bäst konvenerar
Och som att lyckas mest utsigter har.

Ärorikt skall emot kommande öden
Träda med denna regim vår nation;
Ty hvad af allt är oss mest utaf nöden
Är en solid, liberal opinion.

Vår bildning i fara!

Förunderligt oklokt naturen förfar
Vid delning af intelligensen:
Rätt ofta det händer att en, hvars far
Var doktor uti eloqvensen,
Långt mindre förmåga för studier fått
Än hon, som var född för handtverket blott!

Ej underligt då om vår galna tid
Så vådliga läror predikar:
Att vetenskaplig förmåga och id
Af bönder gör bättre folks likar,
Nu skolorna fyllas af handtverkarbarn,
Ja, bildningen snart skall förgås som ett flarn!

Rätt många personer af låg extraktion
Re'n räknas till societeten!
Hur går det till slut med den goda ton?

Den hånas af mången förveten,
Som tror att helt vanligt borgerligt vett
Kan uppväga gammal och god etikett!

Nej, bildningens målsman, så godt han det kan,
Må söka få afhjelpt den saken
Och taga sig handtverkarklassen an,
Om läsning den faller i smaken:
Att ej den må längta till vetandets höjd,
Men bli vid sin medfödda syssla förnöjd.

Kanhända naturen då hänsyn tar
Till samhällets institutioner,
Ger tankeförmåga åt en och hvar
I lämpligen stora portioner,
Så doktorns barn icke utan går
Och skomakardottren för mycket ej får.

Då skall ej för mycket af vitterhet
Vårt fattiga land producera,
Men jemnt så mycket vår societet

Beqvämt förmår konsumera,
Salongerna stråla af elegans,
Men kreti och pleti — förbli på distans.

Lyckobringande teorier.

„Vårt land är fattigt skall så bli!“
Så sjöng vår skald engång.
Ack, alltför pessimistisk är
Hans fosterländska sång:
Manchesterskolans herrligt klara bloss
Ren börjar tändas upp också hos oss.
I än ej anad glans vi se det stråla
Och för vår blick en ljuflig framtid måla.

I dålig arbetsdelning har
Vårt armod ju sin rot,
Blir denna i en framtid snar
Blott ställd på bättre fot,
När för sitt fack rätt grundligt hvar och en
Får lämplig bildning allt från vaggan ren,
Skall våra bygders välstånd visst omsider
Få glädja sig åt lyckligare tider.

Ren i en tid af barbari
Ett snillrikt folk det fans,
Som vann med denna teori
Odödlighetens glans,
Ännu, som då, det är förnuftigast
Att dela pligterna för hvarje kast,
Men liberalt, förstås! — I våra tider
Man annars detta icke gerna lider.

Man statens sysslor räkna kan
Och ställe sedan så,
Att hvarje embete sin man
Må i en framtid få.
Och åt de ännu återstående
Man sen för andra värf må lärdom ge,
De rikare må läsa större kurser
Och mindre de med klenare ressurser.

Det blir för alla säkert vinst,
När allt regleras så,
Och för vår stat visst icke minst,
Ty billigt är ju då,
Att ej den enskilda då mer begär,

Det staten skall bekosta skolor här.
Det göre de, som af dem profitera
Och landet kan sin budget reducera.

Utaf en lärdom ofruktbar
Betungas det ej mer,
Men hvarje kraft i anspråk tar
För det, som nytta ger.
Ja, produktionen i vår fosterbygd
Skall ökas i Manchesterskolans skygd!
När detta stora mål vi engång hinna
Vårt land man icke fattigt mer skall finna!

Kopparmynt och Guldmynt *).

Ära, välfärd och allt godt
Bär vår framtid i sitt sköte,
Om vi blott med vishet här
Våra öden gå till möte,
Om, der landets lagar stiftas,
Rätten dertill riktigt skiftas,
Så att de, som bäst förstå,
Största andel deri få:
Kopparn har ej guldets värde!
Om vi det blott fatta lärde,
Allting skulle ordnas lätt
Till vårt väl på bästa sätt.

Ganska godt och väl det der,
Om vårt land så guldrikt är.
Men vi alla, desto värre,

*) Se Wiborgsbladet n:o 55 för år 1886.

Äro koppar för vår Herre.
Den, hvars yta glänser mest,
Är väl icke alltid bäst.
„Allt är icke gull som glimmar“,
Rosket ofta öfverst simmar.

Opp och ner.

Anna i Excelsior bläddrar:
Åh, rätt treflig den sig ter!
Men hvad skall väl det betyda?
Hälften är ju opp och ner!

Hanna finner det naturligt:
Opp och ner är, kära Du,
Finskans anspråk för de svenske,
Svenskans för de finska ju.

Men vill Du för alla synas
Lika oantastelig,
Var som röda skiljebladet —
Tom på tankar eller tig!

Cendrillon.

Säg, känner du sagan om Cendrillon,
Styfbarnet i syskonens skara,
När systrarna dansa och roa sig
Får ensam i hemmet hon vara.

I lifvet ej kärlek hon njuta fått,
Ej glädje, likt öfriga unga,
Den arma, förbisedda fick som lott
Blott pligter och arbeten tunga.

Till dess att en prins, som sen länge ren
Sitt hjertas prinsessa, den drömda,
Förgäfves har sökt ibland tärnors mängd,
Får skåda vår jungfru, den glömda.

Hon profvet består, ty silfverskon
Hon träder på foten behändigt

Och prinsen i henne nu helsar den,
Han trånande drömt om beständigt.

Den sagan är gammal, men ständigt ny,
Hos oss den som bäst ses passera,
Till dess att den hinner ett lyckligt slut,
Det räcker dock länge ej mera.

Se, Suometar hon är ju Cendrillon,
Som länge sin härkomst ej vetat,
Men Finland är fursten, som länge ren
Sin drömda furstinna har letat.

Men askungen bildningens furstesko
Har pröfvat och lämplig den funnit,
Nu ändtligen Finland har målet nått,
Sitt hjertas prinsessa han vunnit.

Nu bröllopet redes och Finland snart
Till äkta skall Suometar taga.
Och så skall då slutas till allas väl
Vår långa och verkliga saga.

Vårkrönika.

Det var en vacker solskensdag i början af April.
Högt uppe i den blåa skyn slog lärkan gladt sin drill,
Från varma länder kom hon nyss med vårens bud så glad,
Och nu förkunnade hon det för Suomis hufvudstad.
Det blandade sig friskt och käckt
Med morgonvindens flägt.

Det var ännu så bittida, att hennes vackra sång
Ej öfverröstades ännu af dagens bråk och språng
Den klingade så frisk och klar i stadens esplanad.
Der tog just då en landtdagsman sin morgonpromenad,
Så allvarsam, ty i hans håg
Så mången omsorg låg.

Han tänkte sörjande uppå sitt arma fosterland,
Som ledt så omotståndeligt af ödets hårda hand,
Trots alla trägna varningar, allt upplyst nit, nu går
Att, lemnande all tradition, beträda nya spår,
Så vådliga för dem, som bo
I trefnad nu och ro.

Fastän naturen jublade, han märkte ej dess fröjd,
Ej lärkans sång, ej solen huld, som nu ifrån sin höjd,
Af intet moln beskuggad mer, sitt ljus kring nejden göt.
Hans sinne, af bekymmer tyngdt, af detta allt ej njöt,
Ty landets bästa arfvedel:
Kulturen stod på spel.

Så många törnen hopa sig på patriotens stig:
Snart högst i landets hufvustad en byggnad reser sig,
Der kanske än, i följd utaf en valdoktrin förvänd,
Af mängdens val per capita en obscuranthop sänd
Snart får ohjelpligt öfvertag
Och stiftar landets lag.

Hvad blir väl Finlands öde sen? Blott våld och barbari,
Då den, som skapts för stolta värf, som föddes hög och fri,
Af hopen tvungen, byter bort sitt kära Svea mål,
Då finska lärdomsskolor gör vår allmoge så bål,
Att mången, född för harf och plog,
Ej mer af dem har nog.

Skall detta icke upphof ge åt ett proletariat,
Som trår till landets embetsverk, kanske till dess Senat!
Sist får om landets högsta värf knappt någon vara med,
Som har sin bildnings förmån ärft ren genom flera led,
Hans fri och rättigheter här
Snart blott en skugga är.

Men lärkans sång af sorg ej tyngd, så klar i rymden ljöd.
Den störtes ej af något tvång, ej någon väntad nöd.

Det var ju vår och solens sken gaf lif åt allt igen.
Från Suomis stränder lyftades ju vinterbojan ren.
Snart skulle kring dess sjöar blå
Dess fält i fägring stå.

Och derför slog hon nu sin drill så full af mod
och hopp
På lätta vingar sväfvande mot ljusa rymden opp.
Ej fruktade hon stormars gny, men helsade dem
käckt,
Som sommarfröjdens bringare, ty de ha bojan
bräckt:
När f·iheten och ljuset rå
Visst må man jubla då!

Innehåll.

Under granen sid. 3

I.

På Lönnrots-festen i Wiborg den 17 April 1882 „ 4
Vid en sorgefest till Elias Lönnrots minne „ 9
Den 12 Maj 1885 „ 13
Vid fruntimmerskolans i Wiborg invigningsfest „ 17

II.

Till fridens vänner „ 22
Ljus! „ 25
Till den lyckligt lottade „ 29
Vårt finska folk „ 32
Vår kultur „ 36

III.

Lefve! „ 43
Våra säregna förhållanden „ 46
Vår bildning i fara! „ 49
Lyckobringande teorier „ 52
Kopparmynt och gullmynt „ 55
Opp och ner „ 57
Cendrillon „ 58
Vårkrönika „ 60

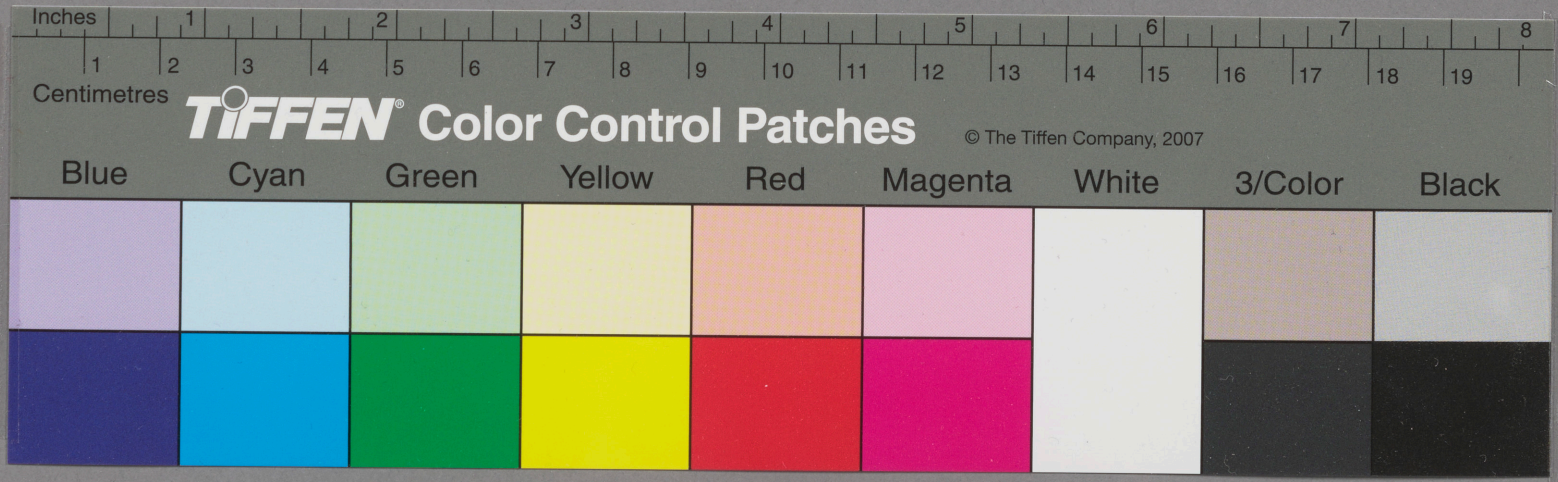
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black